

Literatura

Miquel Esteve Escriptor

«Hannah Arendt no va dir en cap moment que el mal sigui banal»

Entrevista

El professor i pagès s'endinsa amb 'Amor sense món' en la relació entre dos dels pensadors més importants del segle XX, la jove jueva i el seu professor, el militant nacionalsocialista Martin Heidegger

GLÒRIA AZNAR
TARRAGONA

Miquel Esteve (Móra la Nova, 1969) és empresari, professor de secundària, pagès i escriptor. A l'última de les seves obres, *Amor sense món*, s'endinsa en la relació entre dos dels pensadors més rellevants del segle XX, Hannah Arendt i Martin Heidegger en una novel·la publicada en català i en castellà per Navona. Com poden estimar-se una sensible intel·lectual jueva i el seu professor, de màxim prestigi que va militar al partit de Hitler? Aquesta és la gran pregunta que planeja per l'obra.

Calia una novel·la sobre aquesta relació?

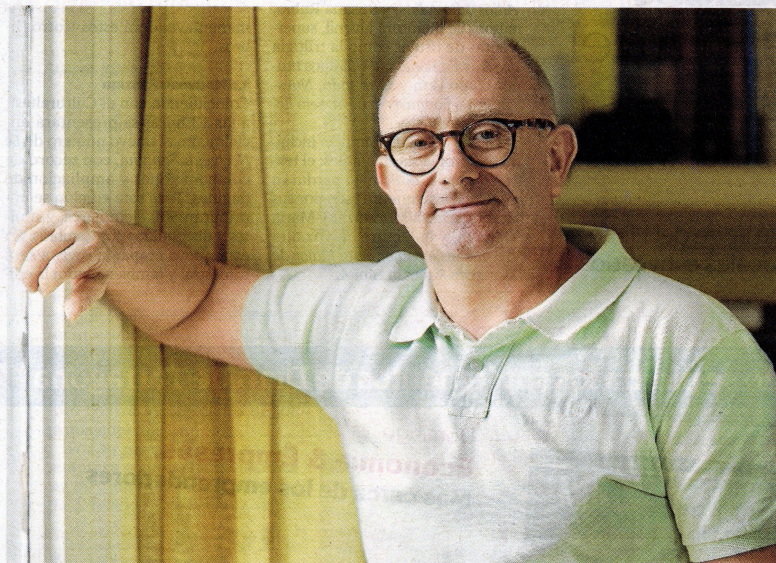
Sí, perquè són dos dels pensadors cabdals del segle XX i és una relació absolutament inversemblant.

Com s'ha apropiat a les seves figures?

Em va venir de retruc. Vaig passar una crisi personal molt important i vaig anar a un metge ayurveda, on em van suggerir llegir el savi advaita hindú Nisargadatta. Aleshores, fent recerques, vaig trobar un assaig de la professora catedràtica de filosofia Mònica Cavallé, que parlava de la comparativa entre Nisargadatta i Martin Heidegger. A partir d'aquí vaig començar a llegir-lo, em vaig apropar a la seva biografia i vaig descobrir que era un «petit monstre».

Personalitat controvertida.

Molt. El 1933 es fa militant del partit nacionalsocialista i fa discursos totalment propagandístics de Hitler. Aquell any és nomenat rector de la Universitat de Friburg. A més a més, traeix companys seus, fins i tot el seu gran mestre, l'Edmund Husserl, amb el qual s'havia doctorat. Aleshores, tot això em sobta perquè no té res a veure amb el que escriu, una filosofia tan transcendental del ser i amb l'humanisme de fons. Després vaig aprofundir en la diferència d'edat entre els dos, la relació clandestina, ella jueva, brillant i sotmesa a ell a nivell intel·lectual perquè no

L'escriptor Miquel Esteve, autor d'*Amor sense món*. FOTO: JOAN REVILLAS

gosa ni deixar-li els seus escrits... Increïble.

La banalitat del mal de què parla Hannah Arendt es pot aplicar al que està succeint a Israel?

El que està passant ara la Hannah ja ho va denunciar una mica perquè des de bon començament no es posa al costat de l'Estat d'Israel i del Ben Gurion. És molt bel·licista. És a dir, creu en el poble jueu, creu que té dret a tenir una terra i una identitat però, d'altra banda, ella entendria un Estat d'Israel de convivència amb els àrabs. No és així. Ella és molt crítica i sempre diu que no aniria a viure a Israel.

Esclata amb el cas Eichmann.

Quan el 'New Yorker' l'envia de corresponsal i pren partit. Però ella no diu en cap moment que el mal sigui banal, això ho interpreta malament molta gent. Ella no està dient que el que van fer els nazis no

La filosofia ens apropa a les preguntes cabdals de la vida, què fem aquí i què som. La novel·la és una reivindicació, la voluntat de fer pensar

sigui condemnable, ans al contrari, és partidària que el penguin i que pagui els crims. L'únic que diu és que era un pària al qual li van rentar el cap com a molts alemanys. Perquè quan ets responsable de trens que van als camps de la mort i ets incapaç de commoure't, llavors ets un pobre desgraciat. Aquest és el sentit de la frase, una frase que, a més a més, li suggereix el seu home, el Heinrich Blücher. I Arendt

no dona suport a la teatralitat del judici, que el posin dintre d'una gàbia de vidre. Aquest circ no li agrada. I el poble d'Israel, que necessitava una catarsi, no entén la seva postura. Fins i tot grans amics seus li retiren la paraula. I no serà fins a la guerra dels Sis Dies que es reconcilia amb el poble jueu.

Hi ha molta filosofia en aquesta novel·la. Vostè és pagès...

Sí. També soc professor de filosofia i d'economia a Secundària i a estones escric. Joestic a favor de la LOMLOE, la nova llei educativa, m'agrada molt l'esperit perquè crec que és un aprenentatge per competències significatiu amb un reforç psicopedagògic darrere que l'avalua. Però, per altra banda, hi ha un parell de coses que em desagraden. Per exemple, la retallada d'humanitats que hi ha, en general, i en especial de la filosofia. Aquesta és la que ens apropa a les preguntes cabdals de la vida, què fem aquí,

què som, com ens relacionem. En aquest sentit, aquesta novel·la també vol ser una reivindicació. Darrere la història d'ells dos hi ha la voluntat de fer pensar la gent, d'activar el pensament crític.

Tornant a ells dos, el geni s'ha de separar de la persona?

La persona és el més important. És a dir, crec que no s'ha de separar. Perquè de què li serveix a Heidegger escriure la filosofia que va escriure i arribar a aquelles conviccions advaïtes si després com a persona no ho aplica? Justament, la filosofia el que ha de tenir és una aplicació moral i ètica a la vida. En tot cas, Heidegger no era nazi. Es va fer militant perquè pensava, com també ho creia el Karl Jaspers, que amb Hitler la universitat alemanya podria recuperar l'essència de la il·lustració, de Kant, de Hegel... Molts pensadors van caure en el parany del nazisme perquè en un moment determinat van veure la possibilitat d'una Alemanya gran una altra vegada després de totes les humiliacions de Versalles, de tornar a l'esperit prussià. És molt típic dels nacionalsismes i del romanticisme.

Mai no es va retractar d'abraçar el nacionalsocialisme.

Escriu la carta a l'humanisme, però no és un perdó explícit. Però més enllà que pugui despertar una certa antipatia o directament un rebuig, algun magnetisme especial havia de tenir quan gent com la Hannah o Sartre acaben, d'algunna forma, sucumbint a la seva influència personal i filosòfica. Si no, no s'entén. De fet, és Karl Jaspers, el qual li retira la paraula perquè no demana perdó, el primer que signa una carta pel Ministeri d'Educació perquè el torni a readmetre com a professor. Estem parlant de gent molt intel·ligent que compartien un espai comú amb el pensament i la filosofia i potser hi havia admiració. D'algun manera, ells sí que van separar el geni de la persona. Personalment, trobo el Heidegger un solipsista, un narcisista. La gran descoberta de la novel·la va ser la Hannah.